

PROJEKT „PREVENCE NÁSILÍ A NÁSILNĚ VZNIKLÝCH ÚRAZŮ“ PROJECT “PREVENTION OF VIOLENCE AND INJURIES RESULTING FROM VIOLENCE”

Michaela Lavičková

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, katedra klinických oborů

Summary

The author evaluated results of research associated with the programme “Prevention of violence and injuries resulting from violence” performed at selected primary schools in the South-Bohemian Region.

She employed preventive programmes in 2000 children divided into two age categories. The first group included children attending the third to fifth classes of the primary school, where a questionnaire examination was performed (see Enclosure 2) aimed at problems of violence and persecution. The children were supposed to answer five questions as follows:

1. Do you know what the violence is? – Beating, persecution, battering
2. Have you ever met personally some form of violence? –The answer was negative in a great majority
3. What TV programmes do you watch and why? –Serials, entertaining programmes, movies, fairy tales
4. Do you like to play games on computers? If so, what type of games? – Yes, particularly strategic and combat games
5. Do you think that fighting and violent computer games and TV programmes can affect behaviour and attitude of people? – Yes they tempt to persecution and violence.

The second target group comprised children in fifth to ninth classes. In these classes, the preventive programme was implemented in the form of discussions about the theme “Violence and persecution” by staff members of the Preventive-Information Group of the Czech Policy.

Key words: preventive activities – violence – children – persecution – injuries

Souhrn

Autorka hodnotí výsledky výzkumu v souvislosti s programem „Prevence násilí a násilně vzniklých úrazů“ na vybraných ZŠ v Jihočeském kraji.

Preventivní programy aplikovala u 2000 dětí, rozdělených do dvou věkových kategorií. První skupinu tvořily děti navštěvující třetí až pátou třídu ZŠ, kde proběhlo dotazníkové šetření (viz příloha č. 2) zaměřené na problematiku násilí a šikany. Dětem bylo položeno pět otázek:

1. Víte, co je to násilí? – bití, mlácení, šikana, týrání;
2. Setkal jsi se již s nějakou formou násilí osobně? - v drtivé většině byla odpověď ne;
3. Na jaké pořady se díváte rádi v televizi a proč? – seriály, zábavné pořady, filmy, pohádky;
4. Hrajete rádi počítačové hry? Pokud ano, tak jaké? – ano, zejména strategické a bojové hry;
5. Myslíte si, že bojové a násilné počítačové hry a televizní programy mohou ovlivnit chování a jednání lidí? – ano, svádí k šikaně a násilí;

Druhou cílovou skupinu tvořily děti od páté do deváté třídy. V těchto třídách realizovali preventivní program formou besed na téma násilí a šikana příslušníci Preventivně informační skupiny Policie ČR.

Klíčová slova: preventivní aktivity – násilí – děti – šikana – úrazy

SOUČASNÝ STAV

V České republice se setkáváme s alarmujícím vývojovým trendem v oblasti násilného chování. Vývoj má však vedle kvantitativní stránky také

kvalitativní změnu. Věk agresora se posunuje stále níže. Násilí již dávno není vyhrazeno pouze dospělým osobám, ale statistická data a „černé kroniky“ ukazují na vzrůstající projevy

agresivity mezi mládeží a dětmi.

Ročně jsou na tyto úrazy vynakládány nemalé finanční prostředky. Preventivními aktivitami lze docílit snížení úrazovosti nejen v oblasti neúmyslných, ale i v oblasti úmyslných úrazů.

Mezi úrazy úmyslné řadíme zejména zranění způsobená na základě vůle či úmyslu někomu či sám sobě ublížit. Nejzávažnější jsou vraždy, sebevraždy, ublížení na zdraví. Nicméně nelze podceňovat ani význam zdánlivě „neškodné“ šikany mezi dětmi či trvalého tělesného, psychického či sexuálního násilí, které děti mohou dohnat k tomu, aby ublížily svému trýzniteli či sobě samotným. Lékaři stále častěji ošetřují v ambulancích i při hospitalizaci děti i dospělé s úrazy, které vznikly násilím a šikanou.

Kategorii neúmyslných úrazů tvoří pády, otravy, dopravní nehody, popálení, poranění při sportu a hře.

METODIKA PROJEKTU

Ve spolupráci s Krizovým centrem pro rodinu a děti Jihočeského kraje a s Policií ČR byla zpracována metodika programu „Prevence násilí a násilně vzniklých úrazů“. Děti byly rozděleny do dvou základních skupin. Cílovou populací projektu tak byly jednak děti, které navštěvují třetí až pátou třídu ZŠ, a jednak děti, které navštěvují pátou až devátou třídu ZŠ. Bylo osloveno 2000 dětí ze základních škol v Českých Budějovicích, v Třeboni a v Lišově. Projekt byl začleněn do rámcového programu Malá policejní akademie.

Výzkum formou dotazníků realizovali studenti ZSF JU u první skupiny, tj. u dětí, které navštěvovaly třetí až pátou třídu ZŠ.

Metodika výzkumu u první cílové skupiny

V úvodu jsem děti seznámila s problematikou násilí a šikany. Srozumitelně jsem jim vysvětlila pojmy související s násilím, kdy mluvíme o násilí tělesném, psychickém či sexuálním. Velkou pozornost jsem věnovala zejména problematice šikany.

Po teoretickém úvodu dostaly děti papír, na kterém bylo nakresleno sluníčko s paprsky a kolem dokola bylo osm mráčků (viz příloha č. 1). Děti dostaly za úkol napsat do „mráčků“ jména lidí ze svého okolí, kterým důvěřují, tj. těm, kterým by se nebály svěřit se svými starostmi. Vzhledem k nízké věkové skupině dětí a náročnosti řešeného tématu bylo vždy ponecháno dostatek času na vyplnění a na možnost, aby si děti mohly mráčky a slunce vybarvovat.

V druhé fázi výzkumu v této věkové kategorii jsem děti požádala, aby se na obrácené straně papíru zamyslely a písemně (heslovitě) vyjádřily možné způsoby, kterými lze druhému ublížit. Vycházela jsem z praxe z jiných preventivních aktivit a snažila se děti co nejvíce zaktivizovat. V konečné fázi této části výzkumu jsem názory dětí pro přehlednost zapisovala na tabuli.

Na závěr probíhala volná diskuse dětí o jejich vlastních zkušenostech s násilím a šikanou. Děti vyplnily dotazníkový formulář, který obsahoval následující otázky:

1. Víte, co je to násilí?
2. Setkal jsi se již s nějakou formou násilí osobně?
3. Na jaké pořady se díváte rádi v televizi a proč?
4. Hrajete rádi počítačové hry? Pokud ano, tak jaké?
5. Myslíte si, že bojové a násilné počítačové hry a televizní programy mohou ovlivnit chování a jednání lidí?

Metodika preventivních aktivit u druhé cílové skupiny

Se staršími dětmi pracovali příslušníci z Preventivně informační skupiny Policie ČR. Preventivní aktivity probíhaly zejména formou volné besedy na dané téma ve více cyklech. V návaznosti na výše popsany metodický postup byla uskutečněna výstava posterů znázorňujících reálné situace projevů agresivity, násilí a šikany. Na tyto výukové školní aktivity navazovala řada programů mimo budovu školy jako odměna dětí za jejich aktivitu. Nejčastěji se jednalo o různé ukázky skutečné policejní práce.

U druhé cílové skupiny neprobíhalo dotazníkové šetření.

VÝSLEDKY

Výsledky dotazníkového šetření z první části

Otázka 1. Ve více než 90 % dětí odpovídaly, že násilím je to, pokud někdo někoho mlátí. A dále týrání a šikana (viz graf 1).

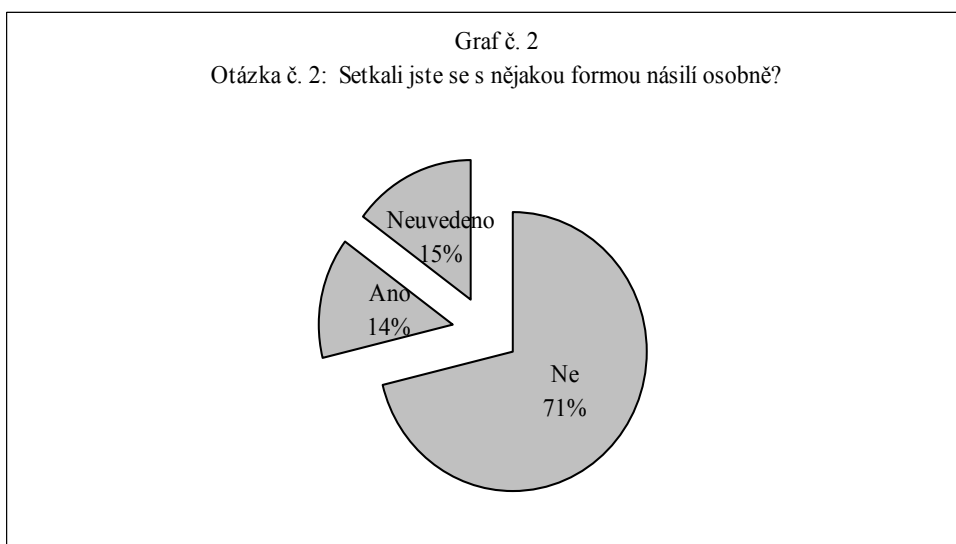
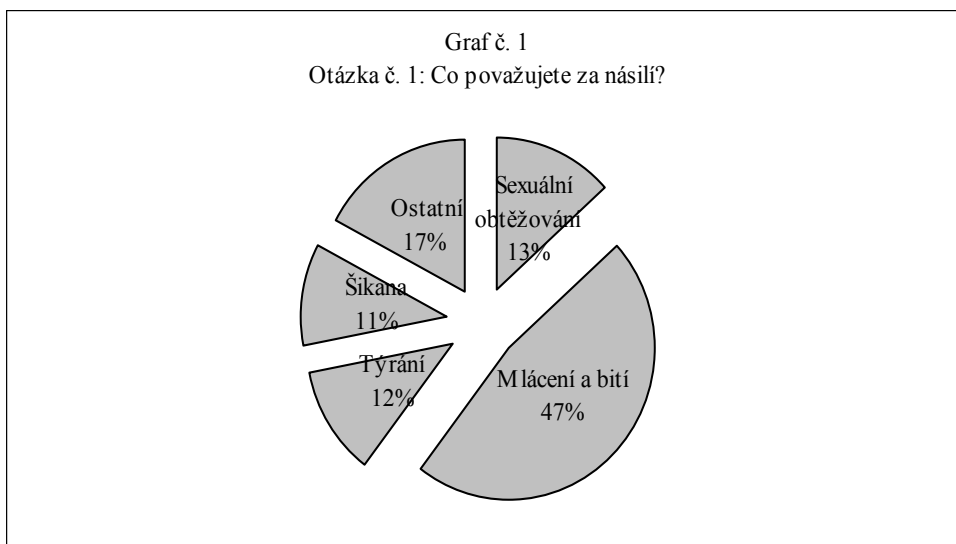
Otázka 2. V naprosté většině zněla odpověď, že ne. Nicméně již mezi dětmi ve věku 10-12 let se objevily odpovědi, že se setkaly se šikanou ve třídě, jedno dítě odpovědělo, že bylo sexuálně obtěžováno (viz graf 2).

Otázka 3. V několika odpovědích děti psaly, že televizi nesledují. Nicméně většina se dívá na různé seriály, zábavné pořady a pohádky. Nežidka se děti dívají také na akční filmy a horory (viz graf 3).

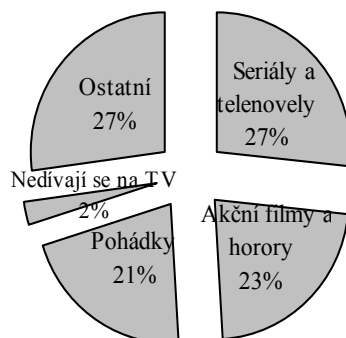
Otázka 4. Nejčastější odpovědí bylo ano, a to z důvodu, že je to „baví“. Nejvíce děti hrají strategické a bojové hry (viz graf 4).

Otázka 5. Odpovědi byly dosti překvapující, protože děti odpovídaly, že „ano, protože je

navádí k násilí, šikaně a agresi“. Nicméně popírají možnost ovlivnění konkrétně jejich osoby, připouštějí však ovlivnění spolužáků a kamarádů (viz graf 5).

Graf č. 3
Otázka č. 3: Na jaké pořady se díváte v televizi?

Graf č. 4
Otázka č. 4: Hrajete rádi počítačové hry?

Graf č. 5
Otázka č. 5: Myslíte si, že násilné PC hry a TV pořady ovlivňují chování lidí?

Výsledky psaní jmen do obrázku „sluníčka“

Při psaní jmen důvěryhodných osob do paprsků sluníčka (viz příloha č. 1) měly děti mnohdy problém napsat více než dvě osoby. V naprosté většině (90 % případů) pak těmito dvěma osobami byli rodiče dítěte, případně sourozenci. Děti by tudíž nečastěji hledaly podporu u své nejbližší rodiny. Následoval(a) třídní učitel(ka) či kamarád(ka).

Výsledky druhé části výzkumu

Děti získaly znalosti o problematice násilí a šikany. Dále jim bylo umožněno získat hlubší povědomí o práci Policie ČR.

Na podkladě šetření jsem připravila publikaci zaměřenou především na mladší věkovou skupinu dětí s názvem „Násilí a co s ním?“. Obrázkovou formou je zde zpracována problematika násilí a šikany, možné obrany a telefonní čísla, kam se lze obrátit v případě nouze. Publikace byla vydána za finanční podpory dotačního programu MZ ČR „Národní program zdraví – Projekty podpory zdraví“ 2004, projekt č. 9133.

PŘÍLOHA

Příloha č. 1 - Psaní jmen do obrázku sluníčka

Příloha č. 2 - Dotazník

(viz další str.)

ZÁVĚR

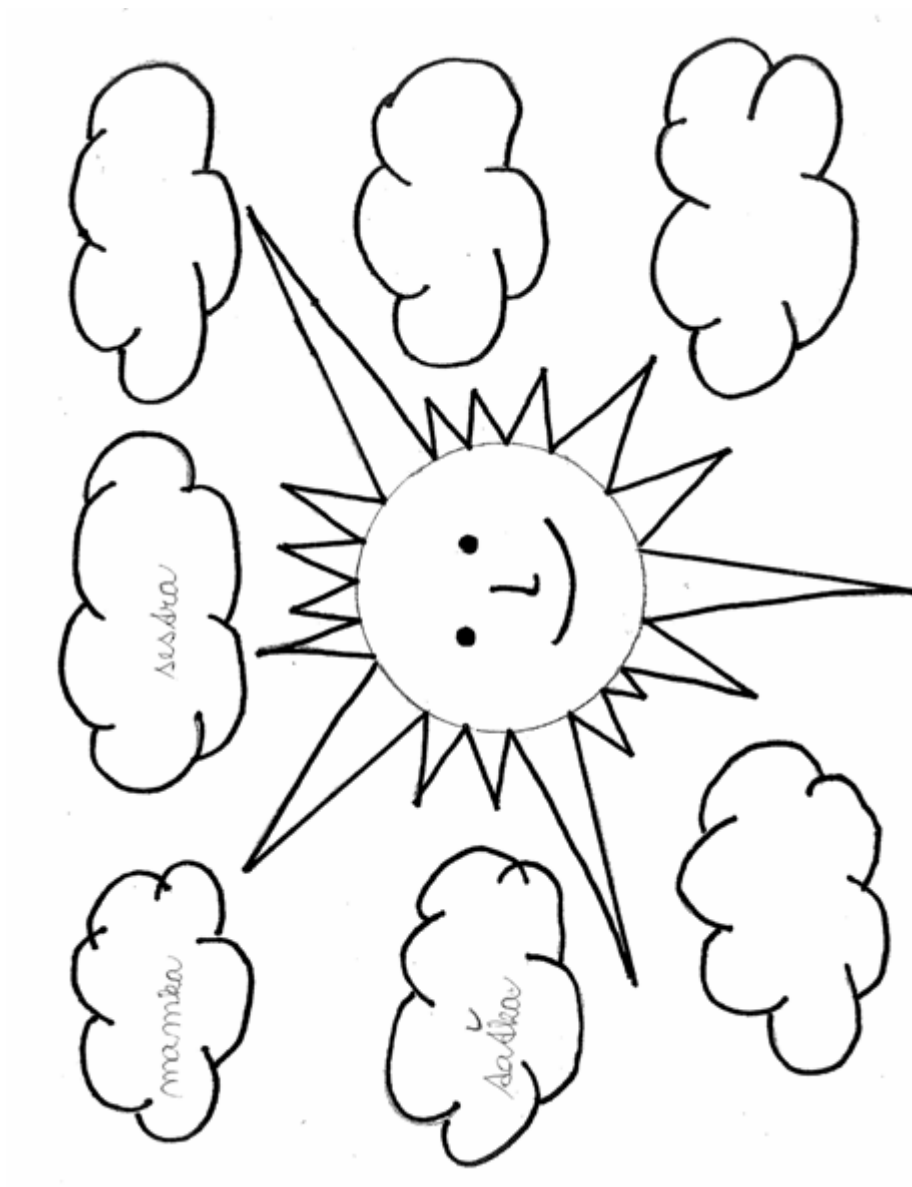
Šikana a násilí obecně je významným celospolečenským problémem, který si zaslouží, aby mu byla věnována dostatečná pozornost. Obecně lze konstatovat, že děti prokázaly jen velmi povrchní znalost tohoto výrazu. Pojem šikana znalo každé z nich, nicméně ve většině případů nebyly děti schopné říci, co si pod tímto pojmem představují nebo šikanu spojovaly s nahodilými dětskými šarvátkami. Vzdávající počet výskytu otevřené agresivity ve stále nižších věkových skupinách dětí je více než alarmujícím civilizačním fenoménem. Pokud dochází k jeho přehlížení či nedostatečné reakci na jeho výskyt, mohou být na duši i těle obětí napáchány nenapravitelné škody.

LITERATURA

1. Lavičková, M.: Násilí a co s ním? Jihočeská univerzita Zdravotně sociální fakulta. České Budějovice, 2004, ISBN 80-7040-739-5
2. Praško, J. et al.: Stop traumatickým vzpomínkám – jak zvládnout posttraumatickou stresovou poruchu. Portál, Praha, 2003.

*Michaela Lavičková
mlavick@email.cz*

Příloha č. 1 - Psaní jmen do obrázku sluníčka

Příloha č. 2

DOTAZNÍK

1 VÍTE, CO JE TO NÁSILÍ?

(uved'te příklad)

2. SETKALI JSTE SE JIŽ NĚKDY S NĚJAKOU FORMOU NÁSILÍ OSOBNĚ?
(pokud ano, popište blíže)

3. HRAJETE RÁDI POČÍTAČOVÉ HRY?
Pokud ano, uveďte proč a jaké?

Pokud ne, uveďte proč ne?

4. NA JAKÉ POŘADY SE DÍVÁTE RÁDI V TELEVIZI A PROČ?

5. MYSLÍTE SI, ŽE BOJOVÉ A NÁSILNÉ POČÍTAČOVÉ HRY A TELEVIZNÍ POŘADY
MOHOU OVLIVNIT CHOVÁNÍ A JEDNÁNÍ LIDÍ?

Pokud ano, uveďte, jak si myslíte, že tyto pořady a hry mohou ovlivnit nebo ovlivňují chování vaše nebo vašich kamarádů.